e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

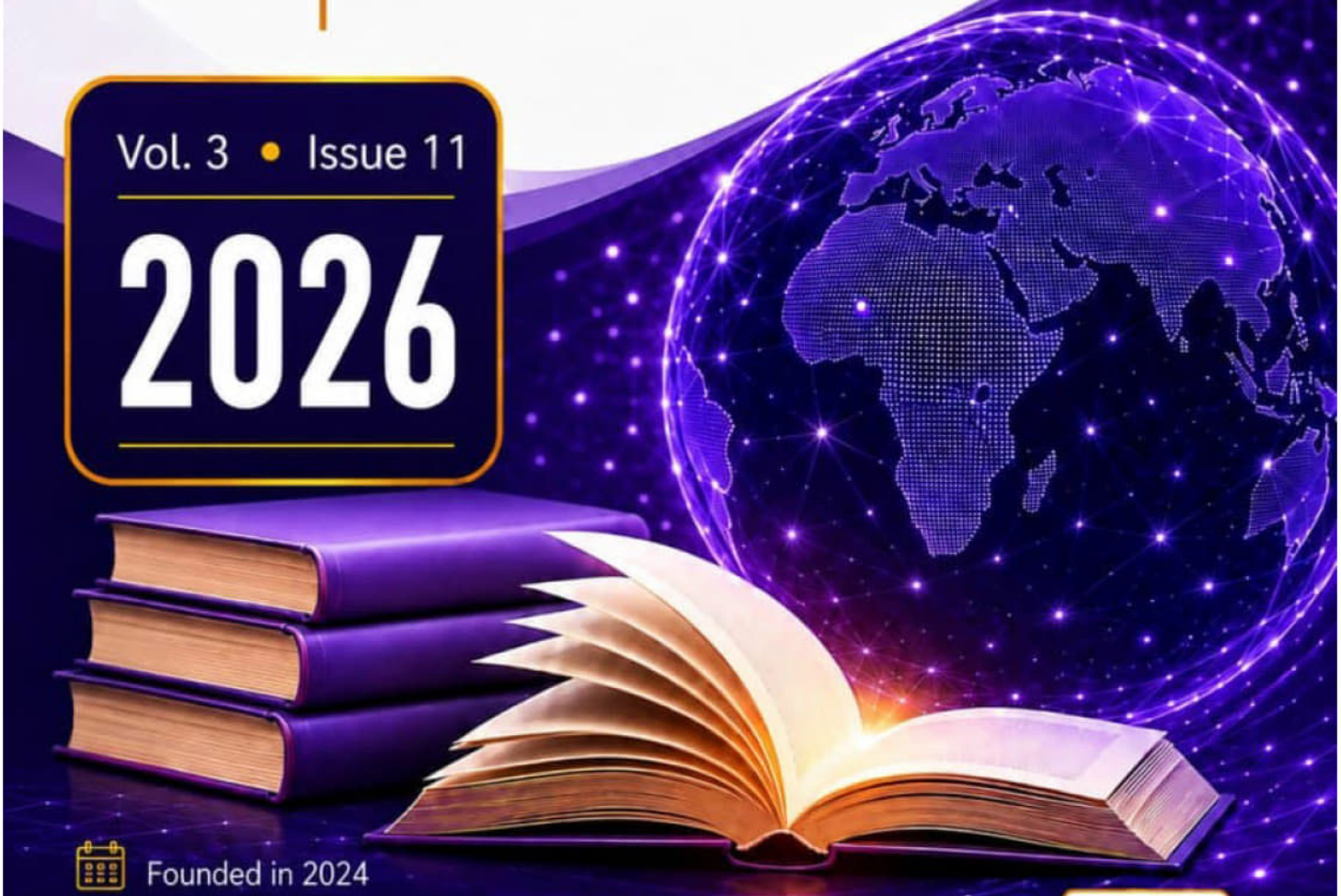
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/5g9xdv22

NOFILOLOGIK TALABALARGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA RAQAMLI VA KOMMUNIKATIV YONDASHUVLARNING INTEGRATSIYASI: ZAMONAVIY METODIK YECHIMLAR

Eshnazarova Munavvarbonu Ilxomovna
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti, tayanch doktorant.
e-mail: meshnazarova@uznpu.uz

Annotatsiya.
Maqolada nofilologik ta’lim yo‘nalishlari talabalariga ingliz tilini o‘qitishda raqamli vositalarni kasbiy muloqotga yo‘naltirilgan topshiriqlar bilan uyg‘unlashtirish masalasi o‘rganiladi. Ilmiy manbalarning nazariy-qiyosiy tahlili asosida mashg‘ulotlarni uch bosqichda tashkil etish taklif qilinadi. Dastlab talabalar raqamli materiallardan vazifaga oid axborotni ajratib oladilar, so‘ngra undan juftlik yoki guruhdagi muloqot jarayonida foydalanadilar. Yakuniy bosqichda o‘qituvchi talabalarning nutqiy faoliyatini topshiriqqa mos mezonlar asosida baholaydi va fikr-mulohaza bildiradi.
Kalit so‘zlar: nofilologik ta’lim yo‘nalishlari, kasbiy maqsadlar uchun ingliz tili, kommunikativ yondashuv, raqamli vositalar, kasbiy muloqot, kommunikativ topshiriqlar, nutqiy faoliyatni baholash.

ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВОГО И КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДОВ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЙ: СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ

Эшназарова Мунавварбону Ильхомовна
Национальный педагогический университет Узбекистана имени Низами, докторант (PhD).

Аннотация.
В статье рассматривается проблема интеграции цифровых инструментов с заданиями, ориентированными на профессиональное общение, при обучении английскому языку студентов нефилологических направлений подготовки. На основе теоретико-сравнительного анализа научных источников предлагается трёхэтапная модель организации учебных занятий. На первом этапе студенты извлекают из цифровых материалов информацию, необходимую для выполнения задания, затем используют её в процессе парного или группового общения. На заключительном этапе преподаватель оценивает речевую деятельность студентов по критериям, соответствующим поставленной задаче, и предоставляет обратную связь.
Ключевые слова: нефилологические направления подготовки, английский язык для профессиональных целей, коммуникативный подход, цифровые инструменты, профессиональное общение, коммуникативные задания, оценивание речевой деятельности.

INTEGRATING DIGITAL AND COMMUNICATIVE APPROACHES IN TEACHING ENGLISH TO NON-PHILOLOGICAL STUDENTS: MODERN METHODOLOGICAL SOLUTIONS

Eshnazarova Munavvarbonu Ilxomovna
Uzbekistan National Pedagogical University named after Nizami, PhD Doctoral Student.

Abstract.
The article examines the integration of digital tools with professionally oriented communicative tasks in teaching English to students of non-philological disciplines. Based on a theoretical and comparative analysis of scholarly sources, a three-stage model for organizing instructional activities is proposed. At the first stage, students extract task-relevant information from digital materials and subsequently use it in pair or group communication. At the final stage, the teacher assesses students’ language performance according to task-specific criteria and provides feedback.
Keywords: non-philological disciplines, English for Specific Purposes, communicative approach, digital tools, professional communication, communicative tasks, language performance assessment.

Kirish. Nofilologik ta’lim yo‘nalishlarida ingliz tilini o‘qitishning muhim vazifalaridan biri talabalarni o‘z mutaxassisligiga oid vaziyatlarda ingliz tilidan foydalana olishga tayyorlashdir. Kasbiy matndan kerakli ma’lumotni ajratib olish, uni hamkasbiga tushuntirish, suhbat davomida aniqlashtiruvchi savollar berish va taklif etilgan yechimni asoslash turli sohalarda talab etiladigan muloqot amallaridir. Bunday vazifalarni bajarish uchun talaba sohaga oid lug‘at va grammatik vositalarni egallashi, shuningdek, ularni suhbat maqsadi, vaziyat va suhbatdoshiga mos ravishda qo‘llay olishi

ISSN 3060-5059 (Online)

kerak. Shu bois ingliz tili mashg‘ulotlarida til materialini o‘rganish bilan uni kasbiy vaziyatlarda qo‘llash o‘rtasida izchil bog‘liqlikni yaratish muhimdir.

Raqamli vositalar kasbiy mazmundagi audio, video va matnlar bilan ishlash, topshiriqlarni mustaqil bajarish hamda yozma yoki og‘zaki fikr-mulohaza olish imkonini beradi. Kommunikativ yondashuv esa ushbu materiallar asosida talaba qanday muloqot vazifasini bajarishini belgilashga yordam beradi. Masalan, talabalar mutaxassislikka oid qisqa videoni ko‘rib, undagi muammoni aniqlashlari, juftlikda yechim variantlarini muhokama qilishlari va tanlagan yechimlarini ingliz tilida asoslashlari mumkin. Bunda video muhokama uchun umumiy axborot manbai bo‘lib xizmat qiladi, juftlikdagi topshiriq esa talabalarni shu axborotdan fikr bildirish, savol berish va qarorga kelish jarayonida foydalanishga undaydi.

Mavzuning dolzarbligi raqamli faoliyatni kasbiy muloqot vazifalari bilan metodik jihatdan uyg‘unlashtirish zarurati bilan belgilanadi. Masalan, onlayn test yordamida talabaning sohaga oid atamalarni tushunishini aniqlash mumkin. Uning shu atamalardan foydalanib, ish jarayonini tushuntira olishini baholash uchun esa suhbat yoki og‘zaki taqdimot kabi topshiriqlar zarur. Shunga ko‘ra, raqamli vositani tanlashda topshiriqning kommunikativ maqsadi, talabalarning til darajasi va mutaxassislikka oid ehtiyojlari hisobga olinishi lozim. Baholashda esa nutqning til jihatidan to‘g‘riligi bilan birga, fikrning tushunarliligi, topshiriqning bajarilishi va suhbatdosh fikriga munosabat bildira olish ham e’tiborga olinadi.

Maqolaning maqsadi nofilologik ta’lim yo‘nalishlari talabalariga ingliz tilini o‘qitishda raqamli vositalar va kommunikativ topshiriqlarni integratsiyalashning metodik asoslarini yoritish hamda kasbiy muloqotga yo‘naltirilgan mashg‘ulotlar uchun amaliy yechimlarni taklif etishdan iborat. Shu maqsadda raqamli resurslarni kommunikativ vazifaga mos tanlash, mustaqil tayyorgarlikni auditoriyadagi muloqot bilan bog‘lash va talabalar faoliyatini topshiriq maqsadiga muvofiq baholash masalalari ko‘rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Nofilologik ta’lim yo‘nalishlarida ingliz tilini o‘qitishda kommunikativ yondashuv talabaning til bilimlarini muayyan vaziyatda qo‘llay olishiga e’tibor qaratadi. M. Canale va M. Swain kommunikativ kompetensiyaning dastlabki modelida grammatik, sotsiolingvistik va strategik kompetensiyalarni ajratib ko‘rsatgan [1]. Ushbu model asosida kasbiy nutqni baholashda talabaning atama va grammatik shakllarni to‘g‘ri qo‘llashi bilan birga, suhbatdoshiga mos ifoda tanlashi, tushunmovchilik yuzaga kelganda aniqlashtiruvchi savol berishi yoki fikrini boshqa shaklda bayon qilishi ham hisobga olinadi.

Kasbiy yo‘naltirilgan ingliz tili kursida qanday muloqot vazifalarini tanlash masalasini T. Hutchinson va A. Waters ehtiyojlar tahlili bilan bog‘laydi. Mualliflar «English for Specific Purposes» asarida kursni loyihalashni talabalarga ingliz tili nima uchun kerakligini aniqlashdan boshlaydi [2, 53–64-b.]. Ushbu tamoyilga ko‘ra, bir xil til darajasidagi talabalar uchun ham topshiriq mazmuni ularning mutaxassisligiga qarab farqlanishi mumkin. Masalan, muhandislik yo‘nalishida talaba texnik nosozlik sababini tushuntirishi va yechimni asoslashi, pedagogika yo‘nalishida esa dars rejasini taqdim etishi va hamkasbining savollariga javob berishi mumkin. Har ikki holatda raqamli resurs kasbiy vazifani bajarish uchun zarur bo‘lgan axborot va til materialini taqdim etadi.

E. M. Golonka va hammualliflar chet tilini o‘qitishda qo‘llaniladigan texnologiyalar bo‘yicha empirik tadqiqotlarni sharhlab, raqamli vositalar samaradorligiga oid dalillar texnologiya turiga qarab farqlanishini ko‘rsatgan [3]. Ushbu xulosa vosita tanlashni kutiladigan nutqiy natija bilan bog‘lash zarurligini anglatadi. Masalan, elektron test terminlarning o‘zlashtirilishini tekshirishga xizmat qilsa, videomuloqot topshirig‘i talabaning shu terminlardan foydalanib, muammoni tushuntirishi va suhbatdoshining savoliga javob berishini kuzatish imkonini beradi.

N. Ziegler 14 ta tadqiqotni qamrab olgan meta-tahlilida real vaqt rejimidagi kompyuter vositasidagi muloqot va yuzma-yuz muloqotning ikkinchi til rivojiga ta’sirini qiyoslagan. Har ikki shaklda o‘zaro muloqot til rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatgan, shakllar o‘rtasidagi farq esa statistik ahamiyatga ega bo‘lmagan [4]. Bu natija darsni loyihalashda muloqot shaklini topshiriq maqsadiga qarab tanlashga asos beradi. Masalan, talabalar videomuloqotda kasbiy muammoni muhokama qilishlari, auditoriyada esa muhokama natijasida tanlangan yechimni taqdim etib, savollarga javob berishlari mumkin.

Yevropa Kengashining CEFR bo‘yicha 2020-yilda nashr etilgan qo‘shimcha jildida onlayn muloqot va mediatsiya uchun alohida deskriptorlar keltirilgan [5]. Ular raqamli muhitda talaba bajara olishi kutiladigan harakatlarni ifodalashga yordam beradi. Nofilologik yo‘nalishlarda bunday harakatlarga kasbiy materialdagi asosiy fikrni guruhdoshlariga tushuntirish, onlayn muhokamada savolga javob berish yoki hamkorlikdagi topshiriqni bajarish jarayonida takliflarni muvofiqlashtirishni misol qilib keltirish mumkin. Deskriptorlar asosida baholash mezonlari topshiriqda kuzatiladigan nutqiy harakatlar bilan bog‘lanadi.

O‘zbekiston oliy ta’limi kontekstida M. I. Eshnazarova nofilologik yo‘nalish talabalarining ingliz tilida og‘zaki nutqini rivojlantirishga doir tadqiqotida kommunikativ yondashuvni kompyuter yordamida til o‘rganish (CALL) va mobil qurilmalar yordamida til o‘rganish (MALL) bilan uyg‘unlashtirishning nazariy asoslarini yoritgan [6]. Mazkur maqola shu nazariy yo‘nalishni amaliy topshiriqlar darajasida davom ettirib, kasbiy ehtiyojdan kelib chiqib raqamli material tanlash, uning asosida juftlik yoki guruh muloqotini tashkil etish hamda nutqiy natijani baholash masalalariga e’tibor qaratadi. Shu tariqa raqamli tayyorgarlik, kasbiy vaziyatdagi muloqot va fikr-mulohaza bitta o‘quv topshirig‘ining o‘zaro bog‘liq bosqichlari sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy-qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. Kommunikativ kompetensiya, kasbiy maqsadlar uchun ingliz tilini o‘qitish, raqamli vositalar orqali til o‘rganish va onlayn muloqotni baholashga oid manbalar [1–6] to‘rtta mezon asosida tahlil qilindi. Bular topshiriqning talabaning kasbiy ehtiyojiga mosligi, raqamli vositaning vazifasi, talabalar o‘rtasidagi muloqot shakli va baholanadigan nutqiy harakatlardir. Tahlil asosida mashg‘ulotni uch bosqichda tashkil etish taklif qilindi. Dastlab talabalar kasbiy vaziyatga oid raqamli material bilan tanishib, muhokama uchun zarur ma’lumot va

til birliklarini ajratadilar. Keyin juftlikda yoki kichik guruhda muammoni ingliz tilida muhokama qilib, tanlagan yechimlarini asoslaydilar. Yakunda ularning faoliyati fikrning tushunarliligi, soha atamalarining o‘rinli qo‘llanilishi hamda suhbatdoshning savol va takliflariga munosabat bildira olishi asosida baholanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Manbalarni nazariy-qiyosiy tahlil qilish asosida nofilologik yo‘nalishlarda ingliz tili mashg‘ulotlarini tashkil etishning uch bosqichli tartibi taklif etildi. Birinchi bosqichda talaba raqamli materialdan kasbiy vazifani bajarish uchun kerakli axborotni ajratadi. Ikkinchi bosqichda u shu axborotdan foydalanib, juftlik yoki kichik guruhda muammoni ingliz tilida muhokama qiladi. Uchinchi bosqichda o‘qituvchi talabaning muayyan nutqiy harakatlarini baholab, fikr-mulohaza beradi. Ushbu tartib kasbiy ehtiyojlar tahlili [2], o‘zaro muloqotga oid tadqiqotlar [4] va CEFRning onlayn muloqot hamda mediatsiya deskriptorlariga [5] tayangan holda ishlab chiqildi. Quyidagi misollar taklif etilgan tartibning turli yo‘nalishlarda qanday qo‘llanilishini ko‘rsatadi.

Pedagogika yo‘nalishida dars rejasini muhokama qilish. Talabalar elektron ta’lim platformasida boshlang‘ich sinf darsidan qisqa videolavhani ko‘rib, o‘qituvchi topshiriqni qanday tushuntirgani va o‘quvchilarning tushunganini qanday tekshirganini qayd etadilar. Juftlikda bir talaba videodagi topshiriqni sinf darajasiga moslashtirish bo‘yicha taklif beradi, ikkinchisi esa hamkasb rolida aniqlashtiruvchi savol beradi. Masalan, birinchi talaba “I suggest giving the instructions in two steps” desa, ikkinchisi “How would you check that pupils understood the first step?” deb so‘rashi mumkin. Javobdan so‘ng juftlik topshiriq yo‘riqnomasini qayta tuzib, uni platformaga joylaydi. Baholashda talabaning taklifini tushunarli ifodalashi, uni dars vaziyati bilan bog‘lab asoslashi va savolga aniq javob berishi hisobga olinadi.

Muhandislik yo‘nalishida texnik nosozlik yuzasidan qaror qabul qilish. Talabalarga o‘quv vaziyati uchun tayyorlangan ikkita elektron kartochka beriladi. Birinchi kartochkada dvigatel harorati ko‘tarilgani, ikkinchisida esa sovitish suyuqligi sathi pasaygani ko‘rsatiladi. Juftlikdagi har bir talaba faqat o‘z kartochkasini ko‘radi. Ular umumiy vaziyatni tushunish uchun “What did you notice about the coolant level?” kabi savollar beradilar. Ma’lumotlar birlashtirilgach, juftlik keyingi tekshiruvni taklif qiladi va tanlovini asoslaydi. Masalan, “The coolant level is low, so we should check for leaks first.” Topshiriq yakunida talabalar kuzatilgan belgi va tavsiya etilgan tekshiruvni qisqa ovozli xabar shaklida taqdim etadilar. Baholashda dalilga tayangan holda xulosa chiqarish, soha atamalarini o‘rinli ishlatish va yetishmayotgan axborotni savol orqali aniqlash kuzatiladi.

Iqtisodiyot yo‘nalishida yetkazib beruvchini tanlash. Talabalar elektron jadvalda ikkita shartli taklifni qiyoslaydilar. Birinchi yetkazib beruvchi mahsulotni 4,8 mln so‘mga besh ish kunida, ikkinchisi esa 5,1 mln so‘mga ikki ish kunida yetkazib beradi. Topshiriq shartida xarid uchun 5,2 mln so‘m ajratilgani va mahsulot uch ish kuni ichida yetib kelishi kerakligi ko‘rsatiladi. Guruh muhokamasida bir talaba narx bo‘yicha, boshqasi esa muddat bo‘yicha dalil keltiradi. Yakuniy qaror “Supplier B costs more, but it meets the delivery deadline and stays within our budget” kabi jumla bilan asoslanadi. Guruh tanlov sababini ikki yoki uch jumladan iborat inglizcha xabarda bayon qiladi. Ushbu topshiriqda jadvaldagi ma’lumotni to‘g‘ri talqin qilish, narx va muddatni qiyoslash hamda qarorni kasbiy yozishma shaklida ifodalash baholanadi.

Nazariy-qiyosiy tahlil asosida nofilologik yo‘nalishlarda ingliz tilini o‘qitishda raqamli vositalarni kasbiy muloqot vazifasiga mos tanlash tamoyili asoslandi. Shu tamoyilga tayangan holda mashg‘ulotni uch bosqichda tashkil etish taklif qilindi. Dastlab talaba raqamli materialdan topshiriq uchun zarur axborotni ajratadi, so‘ng undan juftlik yoki guruhdagi muloqotda foydalanadi. Yakunda o‘qituvchi talabaning nutqiy faoliyatini topshiriqqa mos mezonlar asosida baholaydi va fikr-mulohaza beradi. Pedagogika, muhandislik va iqtisodiyotga oid misollar ushbu tartibni turli kasbiy vaziyatlarga moslashtirish imkonini ko‘rsatadi. Dars videolavhasi metodik taklifni asoslashga, elektron kartochkalar yetishmayotgan ma’lumotni savol orqali aniqlashga, elektron jadval esa muqobil takliflarni qiyoslab, qarorni dalillar bilan izohlashga xizmat qiladi. Shu asosda baholashda sohaga oid atamalarning o‘rinli qo‘llanilishi, fikrning tushunarli va asosli ifodalanishi hamda suhbatdoshning savol va takliflariga munosabat bildira olishiga e’tibor qaratiladi. Taklif etilgan tartibning talabalarning kasbiy muloqot ko‘nikmalariga ta’sirini keyingi empirik tadqiqotlarda o‘rganish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, № 1. – P. 1–47. – DOI: https://doi.org/10.1093/applin/I.1.1.
2. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – Ch. 6: Needs Analysis. – P. 53–64. – DOI: https://doi.org/10.1017/CBO9780511733031.010.
3. Golonka E. M., Bowles A. R., Frank V. M., Richardson D. L., Freynik S. Technologies for Foreign Language Learning: A Review of Technology Types and Their Effectiveness // Computer Assisted Language Learning. – 2014. – Vol. 27, № 1. – P. 70–105. – DOI: https://doi.org/10.1080/09588221.2012.700315.
4. Ziegler N. Synchronous Computer-Mediated Communication and Interaction: A Meta-Analysis // Studies in Second Language Acquisition. – 2016. – Vol. 38, № 3. – P. 553–586. – DOI: https://doi.org/10.1017/S027226311500025X.
5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. – URL: https://book.coe.int/en/education-and-modern-languages/8150-common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching-assessment-companion-volume.html.
6. Eshnazarova M. I. Digital-Communicative Approach to Developing Speaking Skills of Students in Non-Philological Higher Education Institutions // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal. – 2026. – Vol. 7, № 5. – P. 151–156. – DOI: https://doi.org/10.37547/mesmj-V7-I5-18.